

Asia: VN/846/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vakuutusosoikeuden tehtävänä on tuomioistuinlain 7 luvun 1 §:n mukaan toimia toimeentuloturvasasioiden erityistuomioistuimena sille lain nojalla kuuluvissa asioissa. Tähän nähden vakuutusosoikeus lausuu hallituksen esityksestä Ahvenanmaan itsehallintolaiksi vain siltä osin kuin se koskee muutoksenhakua vakuutusosoikeuden toimialaan kuuluvissa asioissa.

Vakuutusosoikeuden asemasta toimivaltaisena valitusviranomaisena voimassa olevan lainsäädännön perusteella:

Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan maakunnan hallituksen eläkeasioissa tekemistä päätöksistä valitetaan vakuutusosoikeuteen. Näihin kuuluvat maakuntapäivien ja itsehallintoviranomaisten henkilöstön ja luottamushenkilöiden sekä Ahvenanmaan peruskoulujen rehtorien, opettajien ja tuntiopettajien työeläketurva. Näissä asioissa vakuutusosoikeus on ainoa muutoksenhakuaste.

Vakuutusosoikeudessa käsitellään myös valituksia eläke- ja tapaturmayhtiöiden antamista työeläke-, työtapaturma- ja kuntoutuspäätöksistä myös niiden henkilöiden osalta, jolla on väestötietojärjestelmän mukaan osoite Ahvenanmaalla vastaavalla tavoin kuin manner-Suomessa asuvien osalta. Lisäksi vakuutusosoikeuden toimivaltaan kuuluu käsitellä Ahvenanmaalla asuvien henkilöiden valituksia esimerkiksi eräiden Kansaneläkelaitoksen myöntämien etuuksien osalta. Näissä asioissa valitustie on pääsääntöisesti kaksiportainen eli etuuslaitoksen antamasta päätöksestä valitetaan ensin muutoksenhakulautakuntaan (esimerkiksi sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan tai tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntaan) ja lautakunnan päätökseen haetaan muutosta vakuutusosoikeudelta.

Vakuutusoikeuden toimivaltaan kuuluu siis useita eri toimeentuloturvan asiaryhmiä, joissa ensimmäisen asteen päätöksentekijänä on valtakunnan viranomainen ja joiden osalta on eduskuntalailla säädetty valitusviranomaisesta niin, että valitustie on joko ensimmäisen asteen päätöksentekijä – lautakunta – vakuutusoikeus tai ensimmäisen asteen päätöksen tekijä – vakuutusoikeus.

Hallituksen esityksen toimivaltaista valitusviranomaista koskevista ehdotuksista vakuutusoikeuden näkökulmasta:

Vakuutusoikeus pitää kannatettavana, että säädöksiä valitusviranomaisista selkeytetään.

Hallituksen esityksen 6 luvun 40 § käsittelee toimivaltaista valitusviranomaista. Mainitun pykälän 2. momentissa säädetään, että ”jos eduskuntalailla on perustettu erityinen valitusviranomainen tietynlaisten asioiden käsittelyä varten, on 1 momentista poiketen valitettava Ahvenanmaalla toimivan viranomaisen sellaisissa asioissa tekemästä päätöksestä samalle valitusviranomaiselle”.

Vakuutusoikeus tulkitsee ehdotettua säädöstä siten, että pääsääntönä olisi edelleen se, että Ahvenanmaalla toimivan valtion viranomaisen tekemään päätökseen valitetaan samalle taholle, joka käsittelee valituksia valtakunnassa vastaavassa tapauksessa, jos hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden asemesta on perustettu erityinen valituselin. Säädös ei siten aiheuttaisi muutosta vallitsevaan tilanteeseen muutoksenhausta vakuutusoikeuteen muutoin kuin siltä osin, että lain voimaantulon jälkeen, myös Ahvenanmaan hallituksen eläkeasiassa antamaan päätökseen haettaisiin muutosta ensivaiheessa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta ja vasta lautakunnan antamaan päätökseen haettaisiin muutosta vakuutusoikeudelta. Muutos on vakuutusoikeuden näkemyksen mukaan perusteltu, koska se mahdollistaa myös näiden eläkkeiden saajille kaksipuolaisen muutoksenhakutien. Muilta osin vallitsevaa tilannetta ei vakuutusoikeuden näkemyksen mukaan ole tarpeen muuttaa.

Samassa momentissa ehdotetaan myös, että ”maakuntapäiväläilla voidaan kuitenkin säätää 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettujen päätösten osalta julkisia hankintoja koskevia päätöksiä lukuun ottamatta, että muutosta on haettava valittamalla Ahvenanmaan hallintotuomioistuimeen, jos hallintotuomioistuimen on tarpeen olla valitusviranomainen siitä syystä, että Ahvenanmaan lainsäädäntö poikkeaa valtakunnan lainsäädännöstä. Tällaisen maakuntapäivälain tulee olla yhdenmukainen niiden perusteiden kanssa, joita valtakunnan lainsäädännössä sovelletaan vastaavissa tai samankaltaisissa asioissa”. Hallituksen esityksen s. 178 tuodaan esiin, että tällaiset tilanteet voisivat koskea esimerkiksi opintotukiasioita tai työttömyysturva-asioita. Tältä osin vakuutusoikeus kiinnittää huomiota siihen, että mikäli poikkeuksia muutoksenhakutiehen säädettäisiin niiden toimeentuloturva-asioden osalta, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädännön mukaan vakuutusoikeuden toimialaan, tulisi niitä säädettäessä selkeästi kirjoittaa auki, mitä etuutta ja minkä tahon myöntämää etuutta poikkeus koskee. Lainsäädännön yksiselitteisyys on tärkeää,

jotta tulkintaerimielisyyksiä toimivaltaisesta valitusviranomaisesta ei pääsisi syntymään sekä myös etuuksien hakijoiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun toteutumisen kannalta.

Vakuutusoikeus toteaa lisäksi, että toimivaltaista valitusviranomaista koskevat ehdotukset eivät vakuutusoikeuden näkemyksen mukaan aiheuttaisi vakuutusoikeuden toimintaan erityisiä muutoksia. Ehdotuksilla voi kuitenkin olla vaikutuksia työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan toimintaan.

Kivari Tuula
Vakuutusoikeus